

Handreiking

Inspraak in het sociaal domein

november 2017

Meepraten en meebeslissen over lokaal beleid

ieder(in)

Inhoud

Inhoud	2
Leeswijzer	3
Inleiding	4
Inspraak in de wet	6
VN-verdrag Handicap / lokale inclusie agenda	7
Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)	7
Participatiewet	9
Wonen	11
Vervoer	14
Algemene toegankelijkheid	16
Zorg in instellingen	17
Nawoord: Participeren op niveau	19
Meer weten?	21

Leeswijzer

Meepraten en meebeslissen over lokaal beleid is essentieel voor mensen met een beperking of chronische ziekte. Dit is geen vrijblijvend principe. Vorig jaar is het VN-verdrag Handicap in Nederland van kracht geworden. Daarin staat haarscherp verwoord dat mensen met een beperking of chronische ziekte hun inbreng moeten kunnen leveren over beleid, beslissingen of onderwerpen die hen aangaan. Kortgezegd: 'Niets over ons, zonder ons.' De formele inspraak is daarbij ook van groot belang.

Door de overheveling van een groot aantal lokale taken rond zorg, arbeid, inkomen en jeugdhulp naar gemeenten zijn inspraak en medezeggenschap alleen maar urgenter geworden. Deze handreiking Inspraak in het sociaal domein gaat over de formele inspraak en medezeggenschap bij het lokale beleid en de uitvoering daarvan. De handreiking laat zien wat de wettelijke regels zijn voor gemeenten om de stem van mensen met een beperking of chronische ziekte te horen en te betrekken bij de verschillende beleidsterreinen.

In deze handreiking vindt u een overzicht hoe de lokale en regionale medezeggenschap in elkaar steken. De afgelopen jaren is er veel veranderd. De verschillende decentralisaties hangen nauw samen, maar de wijze waarop inspraak en medezeggenschap formeel geregeld zijn, verschilt per wet of onderwerp.

U leest in deze handreiking hoe mensen met een beperking of chronische ziekte in hun gemeente kunnen meedenken en meebeslissen over beleid dat hen aangaat. Per beleidsterrein wordt behandeld hoe het al-dan-niet formeel is geregeld in wet- en regelgeving. Ook leest u wat de belangrijkste ontwikkelingen zijn bij gemeenten. Gevolgd door een aantal adviezen voor belangenbehartigers zodat de inbreng van mensen met een beperking op lokaal niveau beter wordt gehoord.

Inleiding

Hoe kunnen mensen met een beperking of chronische ziekte in hun gemeente meedenken en meebeslissen over beleid dat hen aangaat? De wetgeving is hierover niet helder en gemeenten kunnen veel zelf bepalen.

Huidige situatie

De participatie van mensen met een beperking of chronische ziekte is in elke gemeente verschillend geregeld. Gemeenten hebben een grote mate van vrijheid om inspraak en medezeggenschap zelf in te vullen. Veel gemeenten hebben de formele burgerparticipatie georganiseerd in zogenaamde burgerraden: een Wmo-raad, een Participatieraad of een Adviesraad Sociaal Domein. Sommige gemeenten hebben al deze raden, sommige gemeenten hebben maar enkele van deze raden. Er zijn ook gemeenten die helemaal niet met raden werken. Zij raadplegen hun burgers in een meer los verband, per onderwerp. Als gemeenten beleid of plannen maken, wordt de formele adviesraden om hun mening gevraagd. Dan is dit vast onderdeel van de lokale 'beleidscyclus'. In veel gemeenten is tegelijk met de invoering van deze formele participatie een streep gezet door lokale gehandicaptenplatforms of patiëntenorganisaties. Zij verloren door bezuinigingen hun budget of ondersteuning. Daardoor is de onafhankelijke inbreng van ervaringsdeskundigen met een beperking en hun organisaties flink in de knel gekomen.

Wetgeving

Het VN-verdrag Handicap is sinds 2016 van kracht in Nederland. Artikel 4 van dat verdrag stelt dat mensen met een beperking via hun organisaties actief betrokken moeten worden bij de ontwikkeling en uitvoering van wetgeving en beleid. Daarmee zijn ook de gemeenten verantwoordelijk voor een samenleving waarin iedereen kan meedoen. Dit is niet vrijblijvend. Met de ratificatie van het VN-verdrag is vastgesteld dat gemeenten duidelijk moeten maken hoe zij gaan overleggen met de mensen om wie het gaat en wat zij doen om inwoners met een beperking volwaardig te laten meedoen aan de samenleving.

Het belangrijkste basisprincipe van het VN-verdrag is 'Nothing about us without us', oftewel 'Niets over ons zonder ons'. Dit betekent dat mensen vanaf het begin betrokken zijn en meepraten over alle beleid dat hen aangaat. De wijze waarop, kan per gemeente verschillen.

De Participatiewet en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo 2015) sluiten nog het meest aan bij het VN-verdrag. In beide wetten is een artikel opgenomen over cliëntenparticipatie: de gemeenteraad moet regels stellen over hoe zij cliënten of hun vertegenwoordigers betreft bij de uitvoering van deze wet. De gemeente moet dit in een verordening vastleggen. Daarbij gaat het over gevraagd en ongevraagd advies uitbrengen bij de besluitvorming en beleidsvoorstellen. Ook staat in de verordening voor welke onderwerpen medezeggenschap is vereist en welke ondersteuning de organisaties krijgen om goed hun inbreng te kunnen leveren. Bijvoorbeeld: de Jeugdwet regelt geen collectieve belangenbehartiging voor mensen met een beperking bij de gemeente. Wel is de medezeggenschap geregeld voor cliënten bij jeugdhulpaanbieders, gecertificeerde instellingen en pleegzorgaanbieders.

De Wet medezeggenschap scholen en de Wet passend onderwijs regelen uitsluitend de formele rol van ouders in een medezeggenschapsraad (vanuit de school) of ondersteuningsplanraad (vanuit het samenwerkingsverband). Ook voor leerlingenvervoer is niets geregeld over inspraak.

Inspraak in de wet

Dit hoofdstuk schetst de inspraak en medezeggenschap zoals die al-dan-niet formeel geregeld is in de decentralisatiewetgeving. Daarna leest u welke ontwikkelingen bij gemeenten te zien zijn. Vervolgens komen er een aantal adviezen voor belangenbehartigers om de stem van mensen met een beperking of chronische ziekte op lokaal niveau te kunnen laten horen.

Elke gemeente mag zijn eigen keuzes maken bij het regelen van de formele inspraak- en adviesmogelijkheden voor het sociale domein. Het betekent dat inspraak en medezeggenschap in elke gemeente anders geregeld kan zijn. Bij de verschillende beleidsterreinen zijn een aantal ontwikkelingen zichtbaar als het gaat om cliëntenparticipatie. Sommige beleidsterreinen worden opgesplitst en andere terreinen worden juist weer samengevoegd. Jeugdhulp bijvoorbeeld, is geen onderdeel meer van de Wmo. De Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en Wet werk en bijstand (Wwb) zijn als aparte beleidsterreinen verdwenen en opgegaan in de veel bredere Participatiewet. Ook gemeentelijke overleg- en adviesorganen veranderen. Adviesraden, zoals de Wsw-raad, zijn verdwenen en op andere beleidsterreinen is via de wet geen inspraak geregeld van cliënten bij gemeenten (zoals bij de jeugdhulp). Daarnaast ontstaan er nieuwe samenwerkingsvormen. In sommige gemeenten gaat de Wmo-raad op in een brede Adviesraad Sociaal Domein. Gemeenten kiezen steeds vaker ook voor regionale samenwerking op een beleidsterrein. Het ligt voor de hand dat ook adviesraden regionaal gaan werken of een regionale adviesraad oprichten. Hoe de gemeente de inspraak ook regelt, inbreng van ervaringsdeskundigen is een harde voorwaarde voor goed gemeentelijk beleid.

Adviezen

- Onderzoek bij de gemeente welke mogelijkheden er zijn om de stem van mensen met een beperking of chronische ziekte te laten horen.
- Als inspraak en advies in landelijke wetgeving zijn vastgelegd, zorg als lokale belangenbehartiger dat dit in uw gemeente ook goed geregeld is in de gemeentelijke verordeningen.
- Als inspraak en advies niet in landelijke wetgeving zijn vastgelegd, zorg dan dat medezeggenschap wél wordt geregeld in beleidsplannen en in de verordeningen.

VN-verdrag Handicap / lokale inclusie agenda

Hoe moet de gemeente de verplichtingen uit het VN-verdrag Handicap nakomen? Wat kunnen belangenbehartigers en vertegenwoordigers van mensen met een beperking van hun gemeente verwachten? Inclusief beleid ontstaat als bij het schrijven van nieuw beleid meteen goed nagedacht wordt over welke gevolgen het nieuwe beleid heeft voor mensen met een beperking.

In de Tweede Kamer is bij de goedkeuring van het VN-verdrag een amendement aangenomen waarin staat dat gemeenten periodiek één integraal plan moeten maken voor de lokale uitvoering van het verdrag. Dat is de lokale inclusieagenda. Zo'n plan gaat over het gehele sociale domein (Wmo 2015, Participatiewet en de Jeugdwet). In dit plan maakt de gemeente duidelijk wat zij voor mensen met een beperking gaat doen en hoe zij met hen in gesprek gaat.

Ook moeten gemeenten in hun lokale inclusieagenda duidelijk omschrijven welke verbeteringen ze gaan bereiken en hoe lang ze daarover gaan doen. Het plan moet aandacht besteden aan alle onderwerpen die belangrijk zijn: zorg, onderwijs, werk, inkomen, vervoer, wonen en leven.

Adviezen

- Kijk of uw gemeente één integraal plan heeft waarin staat welke stappen zij precies zet om van toegankelijkheid de algemene norm te maken. Het is niet voldoende als een gemeente alleen een paragraaf of verwijzing over het VN-verdrag heeft opgenomen in haar beleidsplan bij de Participatiewet, Wmo of Jeugdwet.
- Ga na of uw gemeente mensen met een beperking vanaf het begin bij beleidsontwikkeling betreft. Laat de gemeente weten dat u afspraken wilt maken over hoe zij ervaringsdeskundigen betrekken bij het beleid en de uitvoering daarvan. Dat kan bijvoorbeeld via het gehandicaptenplatform, een VN-panel of een cliëntenraad. Dat is belangrijk, want vaak zitten er geen mensen met een beperking in adviesraden.
- Laat mensen zonder beperking ervaren hoe het is om een beperking te hebben. Organiseer bijvoorbeeld een 'ervaringsparcours'. Dit kan helpen bij het maken van het beleid.
- Vraag de ambtenaren of de gemeenteraad of er een paragraaf 'inclusief beleid' in de nota's en in de stukken voor raads- en collegebesluiten wordt opgenomen. Dit helpt ambtenaren en bestuurders bewust en vooraf na te denken over de gevolgen van hun plannen voor mensen met een beperking.
- Laat de adviesraad en de gemeente weten dat u ze regelmatig wilt spreken. Lukt dat niet mondeling, stuur dan een brief. Benadruk dat gemeenten wettelijk verplicht zijn mensen met een beperking te betrekken bij het opstellen van de lokale inclusie agenda. Verwijs zo nodig naar het Tweede Kamer-amendement Van der Staaij/Bergkamp (zie hieronder).

Verder lezen

- Uitvoering VN-verdrag, amendement Van der Staaij en Bergkamp (pdf): <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-33990-35.pdf>
- Brochure 'Meest gestelde vragen' <https://iederin.nl/nieuws/18019/iedereen-aan-de-slag-met-het-vn-verdrag/>
- Gewoon Gelijk, website over VN-verdrag: <https://gewoongelijk.nl/>

Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

In de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) staat dat gemeenten hun burgers in het algemeen moeten betrekken, maar er is ook nog preciezer in bepaald dat cliënten en hun vertegenwoordigers moeten worden betrokken bij de uitvoering van de wet. De gemeente moet daarom in de Wmo-verordening vastleggen hoe zij dit wil doen en welke taken zij aan een adviesorgaan of adviesraad geeft.

Dit betekent niet dat de gemeente verplicht is om een Wmo-raad in te stellen. Gemeenten zijn vrij in de wijze waarop zij burgers betrekken bij het Wmo-beleid. De gemeenteraad beslist op welke wijze burgers worden betrokken bij het beleid.

Wel moet in de verordening staan hoe burgers, cliënten en hun vertegenwoordigers beleidsvoorstellen kunnen doen, hoe zij gevraagd en ongevraagd advies kunnen geven over besluitvorming, hoe zij deel kunnen nemen aan periodiek overleg en hoe zij onderwerpen op de agenda kunnen zetten.

De gemeente moet ook de medezeggenschap van cliënten tegenover aanbieders regelen. Voorheen moesten aanbieders voldoen aan de Wet klachtenrecht cliënten en de Wet medezeggenschap cliënten zorginstellingen (Wmcz). Onder de Wmo is het stellen van regels aan gemeenten overgelaten. De gemeenteraad moet in de verordening in ieder geval vastleggen over welke voorzieningen medezeggenschap vereist is.

Huidige situatie

In veel gevallen kiezen gemeenten voor het oprichten van een Wmo-raad, maar steeds vaker wordt ook gekozen voor bredere Adviesraad Sociaal Domein. Die Wmo-raad of Adviesraad Sociaal Domein zijn vaak adviesraden van burgers op persoonlijke titel die gevraagd en ongevraagd advies geven aan het gemeentebestuur. Deze raden wegen de belangen van alle burgers en adviseren over alle onderwerpen die spelen in de Wmo. Hoe de achterban wordt vertegenwoordigd en hoe hiermee contact is, verschilt daarmee per gemeente. Ook zijn er grote verschillen per gemeente over de rol van ervaringsdeskundigen.

Door de decentralisaties is het belang van het sociaal domein toegenomen. Voor de raden is het aandachtsgebied verbreed en neemt de adviestaak toe. Niet alleen in het aantal vragen, maar ook qua inhoud: over meer onderwerpen en meer beleidsvelden. Naast de bestaande adviserende rol wordt door steeds meer raden ook aan het begin van het beleidsproces overlegd en wordt beleid steeds vaker met betrokkenheid van raden, burgers, cliënten en hun vertegenwoordigers gemaakt.

Wmo 2015, artikel 2.1.3: inspraak bij wat en voor wie?

1. De gemeenteraad stelt bij verordening de regels vast die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van het in artikel 2.1.2 bedoelde plan en de door het college ter uitvoering daarvan te nemen besluiten of te verrichten handelingen
2. In de verordening wordt in ieder geval bepaald:
(...)
 - c. welke eisen worden gesteld aan de kwaliteit van voorzieningen, eisen met betrekking tot de deskundigheid van beroepskrachten daaronder begrepen;
 - d. ten aanzien van welke voorzieningen een regeling voor onafhankelijke afhandeling van klachten van cliënten vereist is;
 - e. ten aanzien van welke voorzieningen een regeling voor medezeggenschap van cliënten over voorgenomen besluiten van de aanbieder die voor de gebruikers van belang zijn, vereist is.
3. In de verordening wordt bepaald op welke wijze ingezetenen, waaronder in ieder geval cliënten of hun vertegenwoordigers, worden betrokken bij de uitvoering van deze wet, waarbij in ieder geval wordt geregeld de wijze waarop zij:
 - a. in de gelegenheid worden gesteld voorstellen voor het beleid te doen;
 - b. vroegtijdig in staat worden gesteld gevraagd en ongevraagd advies uit te brengen bij de besluitvorming over verordeningen en beleidsvoorstellen;
 - c. worden voorzien van ondersteuning om hun rol effectief te kunnen vervullen;
 - d. deel kunnen nemen aan periodiek overleg;
 - e. onderwerpen voor de agenda van dit overleg kunnen aanmelden;
 - f. worden voorzien van de voor een adequate deelname aan het overleg benodigde informatie.

Wmo 2015, artikel 3.2: inspraak bij aanbieders

1. Indien de aanbieder een voorziening levert als bedoeld in artikel 2.1.3, tweede lid, onderdelen e en f, treft de aanbieder (...)
 - b. een regeling voor medezeggenschap van cliënten over voorgenomen besluiten van de aanbieder die voor de gebruikers van belang zijn.

Adviezen

- Onderzoek of de Wmo-verordening regelt dat mensen op tijd bij in het besluitvormingsproces worden betrokken en dat zij de informatie en ondersteuning krijgen die nodig is om hun medezeggenschap te kunnen uitoefenen. Het is belangrijk dat de verordening op dit punt goed voldoet aan de Wmo-wettekst (artikel 2.1.3 onder 3 Wmo 2015).
- Ga na of medezeggenschap wordt geregeld bij het inkopen van zorg door de gemeente.
- Ga na hoe de medezeggenschapsregeling uitpakt bij kleine zorgaanbieders en instellingen. Zorg dat in de Wmo-verordening wordt opgenomen dat de gemeente naast periodieke overleggen met aanbieders en het jaarlijks cliëntervaringsonderzoek, ook periodieke overleggen organiseert met de Wmo-raden, lokale belangenbehartigers en cliëntenraden. Hierin moet dan aan de orde komen of de medezeggenschapsregelingen goed worden nageleefd.
- Gemeenten werken ook met elkaar samen binnen regio's. Het is van groot belang dat de inspraak en medezeggenschap van burgers ook op dit regionaal niveau goed geregeld worden. Kijk met welke andere gemeenten wordt samengewerkt en zoek contact met belangenbehartigers uit die gemeenten.
- Trek als belangenbehartigers samen op met de Wmo-raad. Zet daarbij ervaringsdeskundigen in, omdat de Wmo-raad vaak onvoldoende weet wat er speelt bij de lokale burgers met een beperking of chronische ziekte.
- Zorg dat u als belangenorganisatie in de raadszaal zit als Wmo en inspraak in verordening worden besproken. Spreek in en bezoek relevante bijeenkomsten die openbaar toegankelijk zijn.

Verder lezen

- AVI-kennisdossier Cliënten- en burgerparticipatie in de Wmo:
<http://www.aandachtvooredereen.nl/aandacht-voor-iedereen/kennisdossier-clienten-en-burgerparticipatie-in-de-wmo-4012.html>
- AVI-toelichting op wetsvoorstel Wmo 2015:
<http://www.aandachtvooredereen.nl/aandacht-voor-iedereen/nieuwsbrief-avi-extra-wmo-2015-3971.html>
- AVI-handreiking Wmo-modelverordening:
http://www.aandachtvooredereen.nl/component/option,com_docman/Itemid,298/gid,814/task,doc_download/

Participatiewet

In de Participatiewet staat dat mensen betrokken moeten worden bij de uitvoering van de wet. De gemeenteraad legt in een verordening vast hoe dit moet gebeuren. Er worden door de wet minimale voorwaarden gesteld aan de gemeentelijke verordeningen. Wel moeten verordeningen en beleidsvoorstellen vooraf met mensen met een beperking of chronische ziekte of hun vertegenwoordigers besproken worden. Zo kan de gemeenteraad hun oordeel betrekken bij het vaststellen van het beleid. Daarnaast moet de verordening regelen hoe cliënten of hun vertegenwoordigers ondersteuning krijgen om goed hun inbreng te kunnen leveren. Hierbij kunnen zij advies vragen aan derden. Belangrijke onderwerpen zijn bijvoorbeeld de keuzes die de gemeente maakt voor beschut werk, loonkostensubsidie en de inzet van andere voorzieningen voor mensen met een arbeidsbeperking.

De Participatiewet laat de vorm van samenwerking met vertegenwoordigers van cliënten of andere cliëntenraden vrij. Gemeenten kunnen dit zelf via hun verorde-

ning regelen. De meest voor de hand liggende manier om cliëntenparticipatie vorm te geven is via het instellen van een gemeentelijk overlegorgaan, veelal aangeduid als cliëntenraad.

Huidige situatie

Veel gemeenten hebben een Participatieraad of een bredere Adviesraad Sociaal Domein ingesteld als opvolger van vroegere cliëntenraad SoZa of de Wwb-raad. Naast deze adviesraden, hebben veel gemeenten nog een raad voor de uitvoering van de voormalige Wet sociale werkvoorziening (Wsw).

Voor het arbeidsmarktbeleid moeten gemeenten samenwerken met het UWV. In elf districten zijn er UWV-raden, maar er zijn 35 arbeidsmarktregio's. Adviseren over arbeidsmarktbeleid vraagt dus om samenwerking met de cliëntenraden van andere gemeenten (in dezelfde arbeidsmarktregio) en de regionale UWV-clieutenraad.

De Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen (Suwi) stelt dat er werkbedrijven moeten zijn die de arbeidsmarktregio besturen. Het is de bedoeling dat met cliënten wordt overlegd, maar volgens de Memorie van Toelichting hoeft dit niet apart geregeld te worden omdat dit kan worden ingevuld door de Participatieraad/Adviesraad Sociaal Domein) en de UWV-raad.

Participatiewet, artikel 47:

De gemeenteraad stelt bij verordening regels over de wijze waarop de personen, bedoeld in artikel 7, eerste lid, of hun vertegenwoordigers worden betrokken bij de uitvoering van deze wet, waarbij in ieder geval wordt geregeld de wijze waarop deze personen of hun vertegenwoordigers:

(...)

- b. vroegtijdig in staat worden gesteld gevraagd en ongevraagd advies uit te brengen bij de besluitvorming over verordeningen en beleidsvoorstellen;
- c. worden voorzien van ondersteuning om hun rol effectief te kunnen vervullen;
- d. deel kunnen nemen aan periodiek overleg;
- e. onderwerpen voor de agenda van dit overleg kunnen aanmelden;
- f. worden voorzien van de voor een adequate deelname aan het overleg benodigde informatie.

Adviezen

- Zorg ervoor dat de Wmo-raad en de Adviesraad Sociaal Domein inbreng vragen van cliënten voordat ze het gemeentebestuur adviseren. Geef voorbeelden van mensen met een beperking die werken in de sociale werkvoorziening, bij de overheid of in het bedrijfsleven. Leg de verbinding met de Wmo (begeleiding).
- De sociale werkvoorziening-bedrijven bestaan nog steeds. Via de Wsw-raad werd voorheen vooral gesproken over onderwerpen als wachtlijsten en begeleid werken. Nu is de medezeggenschap een zaak voor de ondernemingsraad. Mensen in de sociale werkvoorziening dreigen daarbij uit beeld te raken.
- Zoek samenwerking met andere patiënten- en gehandicaptenorganisaties om samen de stem van mensen met een beperking of chronische ziekte te versterken. De cliëntenraad moet kunnen spreken namens alle cliënten. Omdat een deel van het beleid op regionaal niveau wordt gemaakt, is het van belang om samen te werken met andere organisaties in uw regio.
- In de verordening moet worden opgenomen dat cliënten (of hun vertegenwoordigers) vroegtijdig gevraagd en ongevraagd advies moeten kunnen geven. Zorg dat u via de raad als belangenbehartigers ook daadwerkelijk en op tijd betrokken wordt.
- Denk en praat mee over de ondersteuning van de cliëntenraad. Hoe wil de cliëntenraad worden ondersteund? Welke ondersteuning is noodzakelijk (zoals ambtelijke ondersteuning, scholing, kunnen raadplegen deskundigen)?
- Maak gebruik van de mogelijkheden en ondersteuning die landelijke patiënten- en gehandicaptenorganisaties bieden, zoals Ieder(in). Er zijn regelmatig trainingen voor belangenbehartigers en lidorganisaties om sterker aan de slag te gaan met cliëntenraden.

Verder lezen

- Informatieblad Mensen met een arbeidsbeperking eenvoudig verteld
<http://www.mijnwinkel.nl/shop24024/werk/p-1a/>

Wonen

Om invloed te hebben op het woonbeleid van de gemeente zijn de woonvisie en de prestatieafspraken belangrijke aangrijpingspunten.

Woonvisie

De Woningwet verplicht gemeenten niet om een woonvisie op te stellen, maar nagenoeg alle gemeenten werken wel met een woonvisie. De meeste woonvisies bevatten in ieder geval de volgende onderwerpen:

- Een beschrijving van de woningmarkt: welke maatschappelijke ontwikkelingen zijn er? Hoe ziet de woningmarkt eruit en hoe ontwikkelt de vraag zich naar huurwoningen en koopwoningen?
- Richtinggevende uitspraken op verschillende thema's rond wonen. Dat kan gaan over duurzaamheid en energiezuinigheid, over betaalbaarheid, over nieuwbouw en over huisvesting van specifieke doelgroepen. Ook over wonen en zorg en leefbaarheid in buurten kunnen uitspraken gedaan worden.
- Kaders voor de bouwplannen voor de komende jaren. Deze vormen de leidraad voor het maken van afwegingen over bouwprojecten.

Prestatieafspraken wonen

Sinds de invoering van de nieuwe Woningwet 2015 moeten gemeenten, woningcorporaties en huurdersorganisaties samen prestatieafspraken maken rond goed en betaalbaar wonen voor mensen met ook een laag inkomen. Prestatieafspraken worden voor 1 of 2 jaar gemaakt. Huurdersorganisaties hebben dus een formele positie waarmee ze hun invloed op het lokale woonbeleid kunnen uitoefenen. Ze worden hierbij ondersteund door hun landelijke koepel, de Woonbond.

De Woningwet bepaalt dat de minister van Wonen de prioriteiten vaststelt die in de prestatieafspraken terug moeten komen. Voor de periode 2016-2019 zijn dat:

- betaalbare en beschikbare woningen voor mensen met lage inkomens
- het realiseren van energiezuinige sociale huurwoningen
- het huisvesten van urgente doelgroepen
- het realiseren van wonen met zorg en ouderenhuisvesting voor langer zelfstandig wonen.

Huidige situatie

In zo'n 200 gemeenten zijn Woonadviescommissies (WAC of VACpunt Wonen) actief. De Woonadviescommissie is een lokale woonconsumentenorganisatie. De leden beoordelen bouwprojecten - van tekening tot en met na de bouw - op de gebruikskwaliteit en hebben daarbij veel oog voor toegankelijkheid.

Er is geen wettelijke basis voor het functioneren van een Woonadviescommissie. Wel wordt er soms door gemeenten vastgelegd, dat de adviescommissie geraadpleegd moet worden.

Adviezen

- Zoek lokaal samenwerking met huurdersorganisaties en woonadviescommissies (indien aanwezig) om de woonbelangen van mensen met een beperking te behartigen. U kunt uw positie versterken als een of meer leden van huurdersorganisatie ook lid worden van uw platform of als iemand uit uw platform lid wordt van een huurdersorganisatie.
- Houd de cyclus van de woonvisie in de gaten. De voorbereidingsfase van een nieuwe woonvisie is het meest logische moment om invloed uit te oefenen. Organiseert een gemeente een woonwensenonderzoek? Dan kunt u uw achterban oproepen om daaraan deel te nemen. Veel gemeenten organiseren inspraakbijeenkomsten voor inwoners en organisaties in de aanloop naar een nieuwe woonvisie. Ook hierbij kunt u aangeven wat er geregeld moet worden in de woonvisie voor mensen met een beperking en voor ouderen.
- Zorg dat de belangen van mensen met een beperking in de prestatieafspraken goed worden meegenomen. Dit kunt u doen door de huurdersorganisaties van informatie te voorzien over de knelpunten in het wonen voor mensen uit uw achterban.

Verder lezen

- Website voor toegankelijker wonen: www.goedwonenvooriedereen.nl
- Handreiking Opkomen voor woonbelangen: <http://goedwonenvooriedereen.nl/voor-belangenbehartigers/tips-voor-belangenbehartigers>

Onderwijs

De Wet medezeggenschap scholen en de Wet passend onderwijs regelen de formele rol van ouders en leerlingen in een medezeggenschapsraad (vanuit de school) of ondersteuningsplanraad (vanuit het samenwerkingsverband). Voor adviesraden Leerlingenvervoer is wettelijk geen inspraak of medezeggenschap geregeld. Leerlingenvervoer valt onder de gemeente en moet door cliëntenorganisaties goed in de gaten worden gehouden.

Collectieve belangenbehartiging richting gemeente wordt in de Wet passend onderwijs niet genoemd. Samenwerking met belangenbehartigers van mensen met een beperking of chronische ziekte ook niet.

Ouders (en leerlingen) kunnen in een medezeggenschapsraad (MR) van school invloed uitoefenen op het ondersteuningsprofiel van de school. In de ondersteuningsplanraad (OPR) van het samenwerkingsverband van scholen in een regio, kunnen ouders invloed uitoefenen op het ondersteuningsplan van het samenwerkingsverband. Zij kunnen zich bijvoorbeeld afvragen:

- Wat levert de school aan ondersteuning? Is er een dekkend aanbod in de regio?
- Welke criteria hanteert men voor de toelating tot het (voortgezet) speciaal onderwijs?
- Wat zijn de afspraken met de gemeenten over inkoop van jeugdhulp en leerlingenvervoer?
- Hoe worden ondersteuningsmiddelen ingezet?

De MR en de OPR hebben geen formele lijn lopen naar de gemeenten, lokale belangenbehartigers of de Wmo-raad. Ieder(in) wil zorgen voor een goede verbinding tussen belangenbehartigers in het onderwijs en de belangenbehartigers die met gemeenten om tafel zitten omdat de samenwerking tussen deze partners van groot belang is om zorg, onderwijs en ook leerlingenvervoer goed op elkaar af te stemmen (zie ook handreiking Leerlingenvervoer, link hiernaast).

Adviezen

- De MR en de OPR hebben geen formele lijn lopen naar de gemeenten en de lokale belangenbehartigers, adviesraad leerlingenvervoer of Wmo-raad. Zorg daarom voor een goede verbinding tussen belangenbehartigers in het onderwijs en de belangenbehartigers die met gemeenten om tafel zitten.
- Zoek ook contact met belangenbehartigers uit andere gemeenten waarvandaan leerlingen de scholen bezoeken.

Verder lezen

- Wet medezeggenschap op scholen http://wetten.overheid.nl/BWBR0020685/geldigheidsdatum_15-08-2014 (Wet)
- <https://www.passendonderwijs.nl/veelgestelde-vragen/medezeggenschap/>
- Ieder(in)-handreiking over leerlingenvervoer, <https://iederin.nl/hulp-en-advies/handreikingen/> (onder Vervoer)

Jeugdwet

In de Jeugdwet staat niets over collectieve belangenbehartiging door mensen met een beperking of hun representatieve organisaties richting gemeente. Een uitzondering is de medezeggenschap van cliënten bij hun jeugdhulpaanbieders, gecertificeerde instellingen en pleegzorgaanbieders. Artikel 2.10 van de Jeugdwet verwijst naar artikel 2.1.3 en 2.5.1 van de Wet maatschappelijke ondersteuning. Deze artikelen gaan over de verplichting van de gemeenten dat ze bij verordening regels moeten opstellen voor medezeggenschap bij aanbieders en over de jaarlijks terugkerende evaluatie/cliënttevredenheidsonderzoek.

De gemeenteraad moet in de verordening Jeugdhulp regelen op welke manier cliënten en vertegenwoordigers betrokken worden bij het beleid en hoe ze ervoor zorgt dat zij ook werkelijk in de gelegenheid zijn om dit doen. Inspraak, medezeggenschap en participatie zijn niet alleen belangrijk voor individuele jongeren en hun ouders, maar moeten ook op een collectief niveau goed geregeld worden. Het betekent bijvoorbeeld dat ook kleine doelgroepen de kans krijgen om hun behoeften duidelijk te maken. Ook moeten gemeenten zorgen dat iedere jeugdhulpaanbieder een eigen cliëntenraad heeft. Daarnaast is het volgens Ieder(in) belangrijk dat belangenbehartigers, ouders en jongeren hun inbreng kunnen leveren in het beleid van de gemeente. Vooral bij de zorginkoop liggen goede kansen om mee te denken over het zorgaanbod.

Inspraak en medezeggenschap

Artikel 2.2 van de Jeugdwet gaat over gemeentelijk beleidsplan. In lid e staat dat in het plan moet aangegeven “op welke wijze de gemeenteraad en het college zich hebben vergewist van de behoeften van kleine doelgroepen”.

Paragraaf 4.2b Medezeggenschap heeft alleen betrekking op jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen, en op pleegzorgaanbieders.

Artikel 4.2.5: cliëntenraad bij jeugdhulpaanbieders

1. Iedere jeugdhulpaanbieder en iedere gecertificeerde instelling stelt een cliëntenraad in, die binnen het kader van hun doelstelling in het bijzonder de gemeenschappelijke belangen van jeugdigen en ouders aan wie jeugdhulp wordt verleend of ten aanzien van wie een kindbeschermingsmaatregel of jeugdreclassering wordt uitgevoerd, behartigt.

Artikel 4.2.12: pleegouderraad

1. De pleegzorgaanbieder stelt een pleegouderraad in, die binnen het kader van zijn doelstelling de gemeenschappelijke belangen van de pleegouders behartigt. Een pleegzorgaanbieder kan deze verplichting ook nakomen door instelling van een pleegouderraad die voor meer dan één door hem in stand gehouden zorgeneid werkzaam is.

Adviezen

- Als belangenbehartiger kent u de praktijk van inspraak in uw gemeente en kunt u nagaan of de gemeente inderdaad zorgt voor zaken als voldoende ondersteuning voor medezeggenschap en tijdige informatievoorziening. Ga na of inspraak, medezeggenschap en participatie goed geregeld zijn. Belangenbehartigers én (ouders van) jongeren met een beperking moeten een actieve rol hebben bij de totstandkoming van beleid. Relevante vragen: hoe betreft uw gemeente haar inwoners bij het jeugdbeleid? Zijn inspraak, medezeggenschap en participatie van belangenbehartigers georganiseerd op een manier die u passend vindt?
- Zoek als lokale belangenbehartiger de verbinding met cliëntenraden in het jeugddomein en met inspraakorganen in passend onderwijs.
- Zoek leden van de gemeenteraad op als gesprekspartner als er zaken zijn waarover u vragen heeft. Indien nodig kunnen zij zaken breed onder de aandacht brengen in de gemeenteraad.
- Kijk naar geschikte momenten in het gemeentelijke beleidsproces om uw stem te laten horen. Vooral bij de zorginkoop liggen kansen om mee te denken over het zorgaanbod.

Verder lezen

- Ieder(in) handreiking Beleidsplan Jeugd:
https://iederin.nl/downloads/dl.php?l=428_Handreiking_Beleidsplan_Jeugd.pdf
(beleidsplan Jeugd)
- Ieder(in) handreiking Verordening Jeugdhulp:
https://iederin.nl/downloads/dl.php?l=436_Handreiking_Verordening_Jeugdhulp.pdf

Vervoer

De inspraak voor openbaar vervoer, besloten busvervoer of taxivervoer is geregeld in de Wet personenvervoer 2000.

In de praktijk zijn inspraak en medezeggenschap geregeld via de regionale of lokale ROCOV's (Reizigers Overleg Consumentenbelangen Openbaar Vervoer). Een ROCOV is een overleg van verschillende consumentenorganisaties die gebruikmaken van het adviesrecht. ROCOV's adviseren aan de vervoerders (concessiehouders) en gemeenten en provincies (concessieverleners).

In de ROCOV's is vaak ook plaats voor mensen met een beperking. In de meeste gevallen nemen zij deel op persoonlijke titel, niet als afgevaardigde of vertegenwoordiger van een belangenorganisatie van mensen met een beperking of chronische ziekte.

Ook veel vervoer voor ouderen en mensen met een beperking is gedecentraliseerd. Gemeenten moeten het doelgroepenvervoer regelen en mensen er op wijzen dat zij meer gebruik moeten gaan maken van het openbaar vervoer.

Landelijk, provinciaal en regionaal

Provinciale en regionale overheden zijn verantwoordelijk voor het stads- en streekvervoer (bus, tram, metro en pont), gedecentraliseerde treindiensten, collectief vraagafhankelijk vervoer (taxibusjes) en het doelgroepenvervoer.

In de Wet Personenvervoer (art. 27, 28, 31 en 32) staat hoe de inspraak van reizigers is geregeld. Zowel op landelijk niveau als op regionaal/lokaal niveau zijn vaste inspraakorganen ingesteld: het LOCOV (Landelijk Overleg Consumentenbelangen

Openbaar Vervoer) adviseert de NS over praktische zaken zoals dienstregeling, terwijl het NOVB (Nationaal Openbaar Vervoer Beraad) oplossingen zoekt voor zaken die gemeentegrenzen (concessiegrenzen) overschrijden.

Het ROCOV (Reizigers Overleg Consumentenbelangen Openbaar Vervoer) adviseert op regionaal niveau en het ROVB (Regionaal Openbaar Vervoer Beraad) zoekt op regionaal niveau oplossingen over concessiegrenzen heen.

In al deze overleggen zitten vertegenwoordigers van landelijke of lokale consumentenorganisaties, zoals reizigersorganisaties en organisaties van mensen met een beperking of een chronische ziekte. Wanneer een overheid en een vervoerder iets willen veranderen, bijvoorbeeld een nieuwe dienstregeling invoeren, zijn ze verplicht daarover advies te vragen aan een van deze overleggen. Ze zijn niet verplicht om zo'n advies over te nemen, maar als ze zo'n advies naast zich neerleggen dan moeten ze wel met goede argumenten aangeven waarom ze dat doen.

Artikel 27: advies over concessies

1. Voordat een concessie wordt verleend of gewijzigd, vraagt de concessieverlener advies aan consumentenorganisaties die voldoen aan bij algemene maatregel van bestuur gestelde voorwaarden, over de aan de concessie te verbinden voorschriften.
2. De concessieverlener stelt de consumentenorganisaties in de gelegenheid met hem overleg te voeren voordat advies wordt uitgebracht.
3. Het advies, bedoeld in het tweede lid, wordt gevraagd op een zodanig tijdstip dat het advies van wezenlijke invloed kan zijn op het voornemen.
4. De consumentenorganisaties worden door de concessieverlener zo spoedig mogelijk in kennis gesteld van de wijze waarop aan het uitgebrachte advies gevolg wordt gegeven.

Artikel 28: informatie

1. De concessieverlener informeert ten minste eenmaal per jaar de consumentenorganisaties, bedoeld in artikel 27, over de resultaten van bij algemene maatregel van bestuur te omschrijven maatregelen die door hem zijn genomen en die de belangen van de reiziger raken.

Artikel 31: advies over veranderingen

1. De concessiehouder vraagt ten minste eenmaal per jaar advies aan consumentenorganisaties die voldoen aan bij algemene maatregel van bestuur gestelde voorwaarden, over de door de concessiehouder voorgenomen wijziging van een dienstregeling, het tarief en overige in de concessie geregelde onderwerpen.

Artikel 32: adviesrecht

1. De concessieverlener kan aan een concessie voorschriften verbinden.
2. Aan een concessie worden in ieder geval voorschriften verbonden ten aanzien van:
 - a. de onderwerpen waarover en de consumentenorganisaties waaraan de concessiehouder advies vraagt als bedoeld in artikel 31;
 - b. de onderwerpen waarover en de wijze waarop de concessiehouder de consumentenorganisaties, bedoeld in onderdeel a, informeert; advies van wezenlijke invloed kan zijn op het voornemen. (...)

Veel gemeenten hebben een Wmo-(advies)raad ingesteld die regelmatig bijeenkomt om zaken rond de Wmo te bespreken. Daar kunnen mensen in zitten die op persoonlijke titel gesolliciteerd hebben, maar ook mensen die door een lokale belangenorganisatie zijn voorgedragen.

Toegankelijkheid van vervoer

Over toegankelijkheid van vervoer staat in de huidige vervoerswetten niets, maar de Wet gelijke behandeling chronisch zieken en gehandicapten geldt ook voor het vervoer dat door landelijke en regionale overheden geregeld wordt. Reizigers met een beperking hebben volgens die wet recht op een gelijke behandeling. Stations,

haltes en voertuigen moeten goed bereikbaar en toegankelijk zijn. Omdat dat niet in één keer kan, zijn er in de verschillende concessies afspraken gemaakt over wanneer welk vervoer toegankelijk moet zijn: www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/openbaar-vervoer/documenten/rapporten/2012/05/08/het-openbaar-vervoer-wordt-steeds-toegankelijker-wanneer-gebeurt-wat

Het personeel moet klantvriendelijk zijn en reizigers met een beperking helpen als zij hierom vragen. Artikel 20 van het VN-verdrag Handicap eist dat landen 'de persoonlijke mobiliteit van personen met een beperking met de grootst mogelijke mate van zelfstandigheid waarborgen'.

Adviezen

- Ga bij de gemeente na wanneer beleidsplannen en verordeningen op het gebied van vervoer op de agenda komen. Ga in gesprek met de betrokken ambtenaren en leg de problemen van uw achterban en uw wensen op tafel.
- De gemeente is verplicht elk jaar te onderzoeken hoe tevreden de reizigers zijn met de uitvoering van de Wmo, de Participatiewet en de Jeugdwet. Grijp het onderzoek aan om de kwaliteit van het vervoer aan de orde te stellen.
- Houd bij wanneer de gemeente weer een aanbesteding voor het vervoer gaat voorbereiden. Hoe eerder u in het proces kunt meepraten, hoe beter.
- Een goed moment om de toegankelijkheid in vervoer aan de orde te stellen is wanneer bijvoorbeeld een stationsgebied wordt verbouwd of omliggende straten worden heringericht. U kunt dan ook een rol spelen in het 'testen' van de halte of het station.
- Inspraak bij (regionale) samenwerkingsverbanden tussen gemeenten gaat per individuele gemeente, dus is het zaak voor de Wmo-raden en gehandicaptenplatforms uit de betreffende gemeenten dat ze goed met elkaar afstemmen om hun inspraak zo goed mogelijk te benutten.

Verder lezen

- Ieder(in)-handreiking vervoer: https://iederin.nl/downloads/dl.php?l=856_handreiking_vervoer_in_goede_banen_website.pdf

Algemene toegankelijkheid

Hoewel lokale belangenbehartigers van mensen met een beperking of chronische aandoening in hun gemeente van oudsher zeer actief zijn op het terrein van toegankelijkheid, is er geen speciale wettelijke basis voor inspraak en medezeggenschap op dit beleidsterrein. Wel heeft een aantal gemeenten een eigen Werkgroep Toegankelijkheid ingesteld die meedenkt over het gemeentelijk toegankelijkheidsbeleid. Met het van kracht worden van het VN-verdrag hebben meer gemeenten aandacht gekregen voor toegankelijkheid. Ook gemeenteraden maken vaker een speerpunt van toegankelijkheid voor mensen met een beperking.

Het VN-verdrag stelt dat waar gemeenten verantwoordelijk worden voor de uitvoering, zij vooraf advies moeten vragen aan betrokkenen (inwoners, burgers). Het gaat hier zowel om woningen, voorzieningen (bijvoorbeeld wijkcentra), openbare ruimte (bijvoorbeeld de inrichting van pleinen of verkeersoplossingen) en digitalisering van de dienstverlening.

Veel belangenbehartigers die actief zijn op dit terrein richten zich op de fysieke toegankelijkheid. Zij signaleren knelpunten, adviseren gemeenten over het toegankelijk maken van openbare ruimte of nieuwbouw, of werken mee aan het inzichtelijk maken welke accommodaties in hun gemeente wel of niet toegankelijk zijn. Een ander belangrijk regelmatig terugkomend aandachtspunt is de toegankelijkheid van informatie, toegespitst op bijvoorbeeld de vraag of de gemeentelijke website

voldoet aan de eisen voor het Waarmerk drempelvrij.nl, het Nederlandse kwaliteitsmerk voor toegankelijke websites.

Gebouwen en openbare ruimte

Belangenbehartigers die actief zijn op dit terrein richten zich meestal op de fysieke toegankelijkheid. Zij signaleren knelpunten, adviseren gemeenten over het toegankelijk maken van openbare ruimte of nieuwbouw, of werken mee aan het inzichtelijk maken welke accommodaties in hun gemeente wel of niet toegankelijk zijn.

Digitalisering en toegankelijkheid

In toenemende mate wordt het contact tussen burger en gemeente gedigitaliseerd. Het gaat daarbij om de informatievoorziening en de dienstverlening van de gemeente zoals het aanvragen van paspoorten en vergunningen. Gemeenten dienen zorg te dragen voor de toegankelijkheid hiervan en er ook voor zorgen dat mensen die niet digitaal vaardig zijn, toch bij hun gemeente terecht kunnen.

Adviezen

- Onderzoek hoe in uw gemeente de inspraak en advies vanuit cliëntenperspectief op de vaak zeer verschillende terreinen van toegankelijkheid geregeld zijn. Zorg dat de inspraak van organisaties van mensen met een beperking of chronische ziekte bij belangrijke plannen wordt opgenomen, zoals bij omgevingsplannen, communicatieplannen en bouwvergunningen.
- Stimuleer dat de openbare ruimte en openbare gebouwen en hun bereikbaarheid geschouwd worden door mensen mét en zonder beperking en dat de ervaringen met alle betrokken besproken worden (uitvoerders, opdrachtgevers, beleidsmakers).

Zorg in instellingen

De medezeggenschap van cliënten in de zorg is geregeld in de Wet medezeggenschap cliënten zorginstellingen (Wmcz).

Instellingen voor gezondheidszorg, maatschappelijke zorg of verslavingszorg moeten een cliëntenraad hebben, dit geldt dus ook voor zorginstellingen met Wlz- en Zvw-cliënten met een verstandelijke of lichamelijke beperking. Cliënten, maar ook familieleden van cliënten kunnen via de cliëntenraad meepraten over het beleid van de instelling.

De belangrijkste taak van de cliëntenraad is het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van mensen die op de zorg van die instelling zijn aangewezen. De cliëntenraad adviseert gevraagd en ongevraagd over allerlei zaken die met de dienstverlening te maken hebben. Het bestuur van de zorginstelling moet bij beslissingen rekening houden met het advies van de cliëntenraad.

Naast een centrale cliëntenraad bestaan er ook lokale cliëntenraden of locatiegebonden cliëntenraden. De centrale cliëntenraad houdt zich vooral bezig met overstijgende zaken die voor alle cliënten van de zorginstelling belangrijk zijn. De lokale cliëntenraden richten zich meer op de praktische zaken die direct betrekking hebben op de cliënten in de specifieke voorziening of op de cliënten in hun wijk.

De cliëntenraad heeft een aantal rechten:

- Recht om te adviseren over alle onderwerpen die voor cliënten van belang zijn. In de wet staan dertien onderwerpen waarover de zorginstelling in ieder geval advies moet vragen aan de cliëntenraad voordat een besluit genomen wordt.
- Recht op informatie: de zorginstelling moet de cliëntenraad tijdig en, desgevraagd, schriftelijk alle inlichtingen en gegevens verstrekken die de raad nodig heeft.

- Recht op overleg: de cliëntenraad heeft recht op overleg met de directie over het beleid van de zorginstelling.
- Recht op bindende voordracht één bestuurslid.
- Enquêterecht: als de zorginstelling van een stichting of vereniging is, kan de cliëntenraad onderzoek laten doen naar het beleid en de gang van zaken binnen de zorginstelling op grond van art. 6.2 Uitvoeringsbesluit WTZi, tenminste als dit is opgenomen in de statuten van de zorginstelling.

Verder lezen

- Wet medezeggenschap cliënten zorginstellingen:
http://wetten.overheid.nl/BWBR0007920/geldigheidsdatum_06-06-
- Algemene informatie patiëntenrecht in zorg:
www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/patientenrecht-en-clientenrecht/medezeggenschap-clienten-in-de-zorg

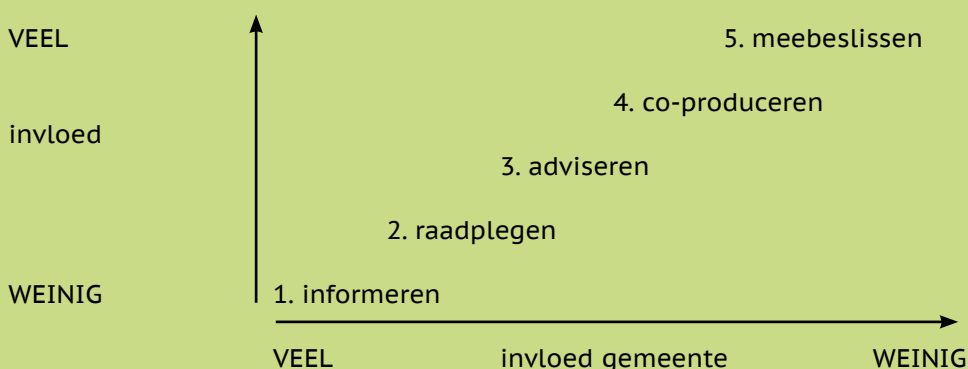
Schema: formele lokale inspraak, medezeggenschap en participatie

Beleidsterrein	Was	Is nu vaak (gemeenten kunnen hun eigen oplossingen kiezen)
Wmo	Wmo-raad Cliëntenraad zorginstelling	Participatieraad; Adviesraad Sociaal Domein
Inkomen Arbeid	Wwb-raad Cliëntenraad SOZA Wsw-raad	Participatieraad; Adviesraad Sociaal Domein
Onderwijs	OPR (ondersteuningsplanraad) MR (medezeggenschapsraad)	OPR (ondersteuningsplanraad) MR (medezeggenschapsraad) OOGO (Op Overeenstemming Gericht Overleg)
Vervoer	Adviesraad leerlingenvervoer ROCOV Wmo-raad	ROCOV
Wonen	VACpunt wonen	VACpunt wonen
Jeugd	Cliëntenraad jeugdhulpinstelling Wmo-raad Jeugdraad	Cliëntenraad jeugdhulpinstelling
Toegankelijkheid		Gemeentelijke Werkgroep Toegankelijkheid
Zorg	Cliëntenraad zorginstelling	Centrale cliëntenraad, lokale of locatiegebonden cliëntenraden

Nawoord: Participeren op niveau

Mensen met beperkingen kunnen op verschillende manieren participeren bij de ontwikkeling van beleid. Daarbij verschilt hun invloed. De mate van invloed kan worden weergegeven als een participatieladder. Hoe hoger op de participatieladder, hoe meer verantwoordelijkheid de gemeente uit handen geeft en hoe groter de medezeggenschap van mensen met beperkingen.

Belangenbehartiging kan op alle niveaus plaatsvinden. Het is een strategische keuze op welk niveau u wilt participeren in de beleidsontwikkeling. Bent u medebestuurder, dan betekent het dat uw belangenorganisatie medeverantwoordelijk wordt voor het beleid. Van oudsher speelden de meeste activiteiten van belangenbehartigers zich af op de niveaus 2 en 3. Echter, steeds vaker is er ook bij beleidsontwikkeling sprake van co-productie (niveau 4).

1. Informeren

De gemeente informeert mensen, maar geeft ze verder geen inbreng. De gemeente bepaalt de agenda vanaf het begin tot het eind. Ze houdt alle touwtjes in handen. Voorbeelden hiervan zijn het organiseren van informatieavonden of het verspreiden van informatie in huis-aan-huisbladen.

2. Raadplegen

De gemeente beschouwt mensen met een beperking of chronische ziekte als gesprekspartner, maar verbindt zich niet aan de uitkomsten van de gesprekken. Denk hierbij aan groepsgesprekken, inspraakavonden, hoorzittingen en debatten.

3. Adviseren

De gemeente betreft mensen met beperkingen bij het opstellen van de agenda. De gemeente neemt het initiatief. Mensen met een beperking of chronische ziekte kunnen zelf problemen en mogelijke oplossingen aandragen. De gemeente verbindt zich in principe aan de adviezen, maar kan daar bij de besluitvorming beargumenteerd van afwijken. Adviesraden en expertmeetings zijn hiervan voorbeelden.

4. Co-produceren

Co-produceren – samen een product maken - heet ook wel 'doe-democratie'. Gemeente en mensen met beperkingen bepalen gezamenlijk de agenda: waaraan gaan ze werken, hoe gaan ze dat doen? Ze zoeken samen naar oplossingen. De gemeente verbindt zich in principe aan deze oplossingen. Voorbeelden hiervan zijn stuurgroepen of het vastleggen van afspraken in een convenant.

5. Meebeslissen

De gemeente stelt de randvoorwaarden waarbinnen de mensen met beperkingen zelf het beleid meebepalen. Ambtenaren hebben een adviserende rol.

Meer weten?

- Ieder(in)-handreiking Stappenplan voor effectieve belangenbehartiging, www.iederin.nl/hulp-en-advies/handreikingen/
- Ieder(in)-handreiking Contact met uw achterban, <https://iederin.nl/hulp-en-advies/handreikingen/>
- Veelgestelde vragen over de Participatiewet, www.aandachtvooriedereen.nl/kennisdossiers/veelgestelde-vragen-participatiewet-4472.html AVI (2017)
- Kennisdossier Cliënten- en burgerparticipatie in de Wmo, www.aandachtvooriedereen.nl/aandacht-voor-iedereen/kennis-dossier-clienten-en-burgerparticipatie-in-de-wmo-4012.html (AVI)
- Spelregels voor het omgaan met inbreng en inspraak van burgers, Nationale Ombudsman, <https://www.nationaleombudsman.nl/participatiewijzer>

Colofon

Uitgave: november 2017 (herziene versie)

Samenstelling

Aartjan ter Haar

Vormgeving

Catrien Brienen, Ieder(in)

Met dank aan Aandacht voor iedereen (AVI)

De handreiking *Inspraak* in het sociale domein gaat over het beïnvloeden van de lokale beleidsontwikkeling en -uitvoering. De handreiking laat zien wat de wettelijke regels zijn voor gemeenten om de stem van mensen met een beperking of chronische ziekte te horen op verschillende beleidsterreinen.

Ieder(in)

Bezoekadres
Churchillaan 11
3500 AD Utrecht

Postadres
Postbus 169
3500 AD Utrecht

T 030-720 00 00
E post@iederin.nl
I www.iederin.nl

[Twitter](#)
[Facebook](#)